

‘Als het een kleur was geweest dan zou het pikzwart zijn’

* quote van een interview met Geert and Bep (geanonimiseerd)

Afgelopen Januari hebben wij, vier studenten aan de Universiteit Leiden, onderzoek gedaan naar EHS. Wij zitten in ons tweede jaar culturele antropologie. Van september tot mei zijn wij bezig geweest met een onderzoek naar EHS in Nederland. Voordat de demonstratie tegen 5G in 2019 plaatsvond wisten wij weinig tot niets over de gezondheidsklachten door elektromagnetische straling en de urgentie van de situatie. Naar aanleiding van de demonstratie zijn we op vooronderzoek gegaan en toen hebben we besloten om ons (leer) onderzoek voor ons tweedejaarsvak over EHS te doen. Naar aanleiding van dit onderzoek zouden we op de landelijke contactdag van stichting EHS een presentatie geven. Helaas is dat door de omstandigheden nu nog niet mogelijk en dus zullen wij hieronder een korte samenvatting geven van onze studie, de ervaringen van ons onderzoek en ook kort een aantal resultaten delen.

Culturele antropologie is een sociale wetenschap die zich bezighoudt met sociale problematiek. Allerlei sociale thema's komen hierbij aan bod; zoals racisme, discriminatie, milieuproblematiek of ongelijkheid in de wereld. Er is hierbij veel aandacht voor de manier waarop sociale problemen kunnen ontstaan. Vaak wordt er een kleine locatie onderzocht om deze vervolgens te plaatsen in een grotere context.

Wij hebben vanuit onze achtergrond in antropologie ons onderzoek opgesteld naar EHS, om zowel over EHS te leren als om het te kunnen begrijpen vanuit de grotere context van de maatschappij. Hierbij keken wij bijvoorbeeld naar de houding en de reactie van de overheid, de wetenschap en de directe omgeving waar mensen zich in bevinden. Antropologie werkt vanuit een onderzoeksmethode die etnografie wordt genoemd. Dit betekent dat als antropologen onderzoek doen zij zich zoveel mogelijk willen ‘onderdompelen’ in wat zij onderzoeken, door bijvoorbeeld voor een langere periode te gaan wonen in het onderzoeksveld en zo echt ‘van binnenuit’ te leren begrijpen wat ze onderzoeken. Dat zorgt ervoor dat antropologen vaak een genuanceerde kijk hebben op sociale problemen, zij hebben niet zomaar een oordeel over thema's.

We hebben daarom ook gekozen om het onderzoek zo vorm te geven dat we alle vier drie weken bij gastgezinnen hebben gewoond, om echt te kunnen leren wat het betekent om EHS te hebben in het dagelijks leven. Dit was een hele bijzondere en leerzame ervaring voor ons alle vier en wij zijn nog steeds ontzettend dankbaar dat we dat er mensen zo gastvrij zijn geweest om ons toe te laten in hun leven. Daarnaast hebben we 20 interviews gehouden met mensen door het hele land en ook een wat grotere enquête gehouden. Die heeft u misschien wel zien langskomen. Het is een klein onderzoek en we hebben lang niet iedereen kunnen betrekken, maar toch hebben we een goed beeld kunnen krijgen van wat er speelt in de groep van mensen met EHS in onze maatschappij.

Gedurende ons hele onderzoek zijn wij begeleid en enorm geholpen door Coriëlle van Vuuren, die voor ons het grootste gedeelte van het contact leggen met mensen heeft gedaan, vanuit een grote integriteit en ook betrokkenheid bij het onderwerp. Haar begeleiding was heel leerzaam voor ons. Daarnaast hebben wij het geluk gehad om kennis te maken met mensen van LTAT, met wie we veel contact hebben gehad en ook bij konden verblijven tijdens de onderzoeksperiode.

Vanuit een antropologisch perspectief hebben wij er bewust voor gekozen om ons onderzoek niet te concentreren op het bewijzen van de gevaren van elektromagnetische straling of anderszins. Wij merkten dat hier vooral de focus op ligt binnen de wetenschap, wat natuurlijk volledig terecht is. Wij wilden juist begrijpen wat de ervaring van het hebben van EHS inhield en dit beschrijven in ons verslag. Hierdoor wilden we het menselijke aspect naar boven brengen wat soms wordt vergeten. We keken ook naar de reactie van de buitenwereld op EHS. Ons onderzoek is gebaseerd op de vraag hoe mensen met EHS hun EHS naar de buitenwereld toe uitdragen. Hiermee hoopten wij een beter inzicht te krijgen in wat EHS in de praktijk betekent, maar ook op welke manier er aandacht wordt gevraagd voor EHS en hoe de maatschappij daar mee omgaat.

Als belangrijkste resultaat hebben we gezien dat er een hele grote variatie is tussen mensen. Zowel in de klachten door elektromagnetische straling als hoe mensen hun EHS ervaren. Dit heeft invloed op hoe mensen praten over EHS en op welke manier ze aandacht vragen voor de gevaren van elektromagnetische straling. Een grote overeenkomst die we vonden tussen de mensen die we gesproken hebben is de ervaring dat ze door de buitenwereld niet serieus worden genomen in hun (vaak ernstige en belemmerende) gezondheidsklachten. Dit hebben we gezien op verschillende manieren en in verschillende situaties, van onbevredigende dokters bezoeken tot scheidingen tot vereenzaming en stigmatisatie. Wat ook vaak terug kwam is dat dit ongelof ertoe leidt dat mensen met EHS het heft in eigen hand nemen en zelf op onderzoek uit gaan en/of alternatieven zoeken voor medische hulp. Dit hebben we vooral terug gezien in de vorm van het inschakelen van bouwbiologen om zo de van leefomgeving weer een veilige plek te kunnen maken maar ook door het opzoek gaan naar alternatieve geneeswijzen zoals bioresonantie.

De enquête was vooral voor ons een leerzame ervaring. Het aantal mensen dat de enquête invulde steeg boven onze verwachtingen uit, maar we kregen ook vaak we horen dat mensen hun ei niet helemaal kwijt konden in de vragen en antwoordmogelijkheden. Dat snapten we goed. De enquête bevestigde wat we eerder al beschreven: geen EHS'er is hetzelfde.

Natuurlijk is dit voor veel mensen met EHS niets nieuws. Dat niet iedere EHS'er dezelfde klachten of ervaring heeft is vrij vanzelfsprekend. Toch is het belangrijk hierover te schrijven, omdat het vaak over het hoofd wordt gezien. Discussie over de schadelijkheid van elektromagnetische velden gaat vaak voorbij aan de ervaringen, en zeker de ontoegankelijkheid van de zorg voor mensen met EHS.

We willen graag nogmaals onze dank uitspreken naar eenieder die direct of indirect heeft meegeholpen aan het onderzoek. We begrijpen de ernst van de situatie en dat het niet voor iedereen even makkelijk was om ons te helpen. Het was voor ons waardevol om zoveel mensen persoonlijk te leren kennen, bijzonder om betrokken te zijn bij hun zorgen en leerzaam om dit te bundelen tot een onderzoek. Met dit onderzoek hopen we ook vooral binnen de universiteit interesse op te wekken voor een vervolgonderzoek.